

04.10.2023

Група № 11

Урок №13

Тема: ІВАН КАРПЕНКО-КАРИЙ (І. ТОБІЛЕВИЧ). ОСНОВНЕ ПРО ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ МИТЦЯ, СВІТОГЛЯД, БАГАТОГРАННІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ. ЖАНРОВА РІЗНОМАНІТНІСТЬ ТВОРІВ. І. КАРПЕНКО-КАРИЙ І ТЕАТР КОРИФЕЇВ. ДРАМАТУРГІЧНЕ НОВАТОРСТВО ПИСЬМЕННИКА

Мета (формувані компетентності): *предметні*: поглибити знання про життя і творчість Івана Карпенка-Карого; *читацьку активність*; *ключові*: ціннісно-смыслову: розвиток естетичних почуттів, уміння визначати місце Івана Тобілевича в розвитку українського театру; *комунікативну*: навички спілкування в колективі та толерантне ставлення до думок оточення, уміння сприймати чужу точку зору; *інформаційну*: навички роботи з книгою, уміння знаходити самостійно потрібну інформацію та презентувати її; *загальнокультурну*: прагнення до літературної освіти; *громадянську*: повагу до рідної мови.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Чим він був для України, для розвитку її громадського та духовного життя, се відчуває кожний, хто чи то бачив на сцені, чи хоч би лише читав його твори;

се розуміє кожний, хто знає що він був одним із батьків новочасного українського театру,

визначним артистом та при тім великим драматургом, якому рівного не має наша література.

І. Франко

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ

Проведення тестового опитування

1. Новий український театр започатковано виставою.

А «Наталка Полтавка» Івана Котляревського;

Б «Назар Стодоля» Тараса Шевченка;

В «Не судилось» Михайла Старицького;

Г «Пошились у дурні» Марка Кропивницького;

Д «Мартин Боруля» Івана Карпенка-Карого.

2. До українського Театру корифеїв не належав.

А Микола Садовський;

Б Панас Саксаганський;

В Іван Карпенко-Карий;

Г Марко Кропивницький;

Д Іван Котляревський.

2. Справжнє прізвище Миколи Садовського...

А Саксаганський

Б Садовський;

В Карпенко;

Г Тобілевич;

Д Барілотті.

3. Справжнє прізвище Панаса Саксаганського...

А Саксаганський;

Б Садовський;

В Карпенко;

Г Тобілевич;

Д Барілотті.

5. Справжнє прізвище Карпенка-Карого.

А Саксаганський;

Б Садовський;

В Карпенко;

Г Тобілевич;

Д Барілотті.

6. «Корифей» у давньогрецькому театрі — це...

А музикант;

Б співак;

В танцюрист;

Г хор;

Д керівник хору або заспівувач.

7. Перша народна артистка України.

А Марія Садовська-Барілотті;

Б Марія Заньковецька;

В Любов Ліницька;

Г Ганна Затиркевич-Карпинська.

8. Історія українського професійного театру корифеїв розпочалась, коли Марко Кропивницький поставив драматичний твір.

А «Хазяїн» Івана Карпенка-Карого;

Б «Глитай, або ж Павук» Марка Кропивницького;

В «Талан» Михайла Старицького;

Г «Назар Стодоля» Тараса Шевченка;

Д «Наталка Полтавка» Івана Котляревського.

9. У 1882 році українську професійну трупку створив.

А Микола Садовський;

Б Панас Саксаганський;

В Іван Карпенко-Карий;

Г Марко Кропивницький;

Д Іван Котляревський.

10. За власний кошт придбав гардероб і декорації для театру корифеїв.

А Микола Садовський;

Б Панас Саксаганський;

В Іван Карпенко-Карий;

Г Марко Кропивницький;

Д Михайло Старицький.

11. Театр корифеїв мав великий успіх в...

А Україні;

Б Росії;

В Молдові Г Польщі;

Д Україні, Росії, Молдові, Польщі, на Закавказзі.

12. Корифеї заклали основи...

А національної поезії;

Б національної прози;

В національного драматичного мистецтва;

Г національного ліро-епосу.

ІІІ. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

1. Вступне слово учителя

Талановитий драматург-новатор Іван Карпенко-Карий збагатив українську літературу творами різноманітних жанрів. Високою акторською майстерністю, зокрема природженим вмінням передати найсуттєвіше в психологічно вмотивованій особистості, він зробив вагомий внесок у розвиток українського театру. І як письменник, і як один із корифеїв сценічного

мистецтва Карпенко-Карий завжди залишався громадянином і патріотом свого знедоленого краю. Переконаймося в цьому, перегорнувши сторінки життя і творчості великого драматурга.

2. Оголошення теми і мети уроку

IV. СПРИЙНЯТТЯ І ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Слово вчителя й презентація про творчий та життєвий шлях Івана Карпенка-Карого

17 вересня 1845 року в селі Арсенівці Бобринецького повіту поблизу Єлисаветграда в родині управителя поміщицького маєтку Карпа Адамовича Тобілевича народився син Іван. Батько походив із зубожілого дворянського роду. Не маючи ні землі, ні чинів, ні освіти, Карпо Адамович Тобілевич змушений був усе життя служити в поміщиків. Мати майбутнього письменника була кріпосною, її Карпо Адамович викупив у поміщика Золотницького.

До 14 років Іван жив у селі.

1855 року починає вчитись у Бобринецькій повітовій школі, по закінченню якої з нагородою за успіхи в навчанні працює писарчуком у канцелярії пристава в містечку Мала Виска, потім канцеляристом у Бобринецькій міській управі.

1862-1863 роках Іван Тобілевич познайомився і зблизився з Марком Кропивницьким, почав брати участь у бобринецькому театральному гуртку.

Працює канцеляристом у Бобринецькому повітовому суді. У 1865 році повіт із Бобринця переїздить до Єлисаветграда, де Іван працює на посаді столоначальника повітового поліцейського управління. Тоді ж разом із Кропивницьким займається громадською та аматорською театральною діяльністю.

1868-1869 роках працює секретарем Херсонського міського поліцейського управління, потім знову Єлисаветградського. 1869 року одружується з Надією Карпівною Тарковською — дочкою поміщика з давнього польського шляхетського роду. Невдовзі народилися діти. Перший син Віссаріон помер недовзі після народження. У 1872 році народилася Галя, потім Назар, Юрко, Оріся.

1877 року Іван Карпович заклав хутір Надія на честь дружини.

1881 року його дружина померла від туберкульозу, залишивши чотирьох дітей. Ще через рік після тривалої хвороби поховали дочку Галю.

1869-1883 роках Тобілевич активно включається в громадсько-політичну і театральну діяльність у Єлисаветграді. Очолює нелегальний політичний гурток місцевої передової інтелігенції. Допомогає учасникам революційного руху. На цей період припадають і перші літературні спроби. Співпрацює з газетою «Єлисаветградський вісник», «займається перекладами з російської мови повістей Г. Успенського та Ф. Решетнікова, створенням оповідання «Новобранець». Працює над п'єсами «Чабан» («Бурлака»), «Хто винен?» («Безталанна»), «Підпанки».

В альманасі М. Старицького «Рада» публікує оповідання «Новобранець» за підписом Гнат Карий.

1883 року Тобілевича без пояснення звільнили з посади секретаря поліції. Іван Франко, оцінюючи цей період у житті Тобілевича, писав, що тоді «усміхнулася йому українська муза: Росія стратила поліційного пристава, Україна зискала Карпенка-Карого».

Після звільнення переїздить із дітьми на хутір Надія.

У той час трупа Старицького приїхала на гастролі в Єлисаветград. Під псевдонімом Карпенко-Карий Іван Тобілевич стає актором трупи Михайла Старицького. Псевдонім «Карпенко-Карий» поєднує в собі ім'я батька та улюбленого літературного персонажа Гната Карого — героя п'єси Т. Шевченка «Назар Стодоля».

1884 року письменник одружився зі співачкою трупи Старицького Софією Віталіївною Дітковською.

Під час гастролей трупи Старицького в Ростові-на-Дону (1864) надходить розпорядження про заборону Карпенкові-Карому перебувати в Україні й у великих містах Росії. Він оселяється в м. Новочеркаську, живе під наглядом поліції як політичний засланець. Працює в кузні і в палітурній майстерні. Тоді ж написав п'єси: «Бондарівна», «Розумний і дурень», «Наймичка». Переробляє п'єсу «Хто винен?» на «Безталанну».

1886 року створено комедію «Мартин Боруля». У Херсоні надруковано «Збірник драматичних творів» Івана Карпенка-Карого. Одержує дозвіл залишити Новочеркаськ. Переїжджає на хутір Надія біля Єлисаветграда. Живе під наглядом поліції. Займається господарством. Прагне поновити свою театральну діяльність. Листується з братами: Миколою Садовським і Панасом Саксаганським.

З 1888 року гласний поліцейський нагляд за драматургом змінюється негласним. Дозволено виїзд із хутора Надія. Відновлення акторської діяльності в українському народному театрі. Виїжджає на гастролі разом із Кропивницьким, Заньковецькою, Саксаганським, Садовським. Згодом разом із

Саксаганським очолює окрему трупу. У 1889 році написав комедію «Сто тисяч», у 1892 р. — драму «Батькова казка».

З 1893 по 1895 роки письменником створено драматичні твори: «Паливода XVIII століття», «Лиха іскра поле спалить і сама щезне», «Понад Дніпром», «Чумаки».

У 1897 році склав записку до з'їзду театральних діячів у Москві, яку з трибуни виголосив Панас Саксаганський.

У 1898 році написано статтю «Наталка Полтавка».

1899 рік створив трагедію «Сава Чалий», 1900 року написав комедію «Хазяїн».

У 1901 році під час гастролей у Москві відвідує Л. М. Толстого, дарує йому свої твори.

З 1902 по 1904 роки написав драматичні твори: «Гандзя», «Суєта», «Житейське море».

У другій половині січня 1907 року в місті Умані востаннє виступає на сцені. Через тяжку хворобу змушений припинити роботу в театрі. У серпні їде лікуватись до Берліна.

2 вересня 1907 року Іван Карпенко-Карий помер у Берліні від раку селезінки. Його тіло перевезено в Україну і поховано поблизу хутора Надія на кладовищі села Карлюжино, поруч із могилою його батька.

На хуторі Надія 1969 року відкрито літературно-меморіальний музей Івана Карпенка-Карого.

2. Перегляд кінофільму «Гра долі»

(<https://www.youtube.com/watch?v=3xKna-UtAGU>).

3. Прийом «Майстерня художника»

Завдання учням. Розгляньте репродукцію картини «Іван Карпенко-Карий». (Картина із фондів музею-заповідника хутора Надія). Проаналізуйте, які риси характеру та людські почуття письменника вдалося художникові передати на полотні.

4. Грокування

Складіть асоціативне гроно до словосполучення «творчість Івана Карпенка-Карого».

V. ПІДСУМОК УРОКУ

Інтерактивна вправа «Незакінчене речення».

Продовжте думку: «У біографії Івана Карпенка-Карого мене найбільше вразило...».

VI. ДОМАШНЯ РОБОТА

Опрацювати матеріал підручника.

Прочитати драматичний твір «Мартин Боруля» Івана Карпенка-Карого.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

tanita.yar2018@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.